

Спеціалізованій вченій раді
Д. 27.855.01 Університету державної
фіiscalnoї служби України,
м. Ірпінь, вул. Садова, 53

ВІДЗИВ

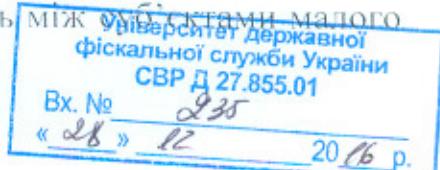
**офиційного опонента на дисертацию Григораш Ольги Вікторівни
на тему: «Формування доходів місцевих бюджетів на основі розвитку
малого підприємництва в Україні»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит**

Актуальність теми дисертації

Зміни в сучасній економіці, обумовлені розгортанням соціально-економічної та політичної кризи, стають відчутними не лише для громадян, але і для суб'єктів підприємницької діяльності, що призвело до значного послаблення конкурентоспроможності великого бізнесу. На фоні скорочення обсягів господарської діяльності промислових підприємств, що були основними платниками податків і зборів, виникає необхідність утримування економіки країни за рахунок стимулювання інших учасників ринку. Одним із найбільш чисельних і одночасно мало розвинених інструментів економічного розвитку в Україні є мале підприємництво, яке за рахунок масштабності може здійснювати помітний вплив на регіональний розвиток та на формування ВВП. Позитивний досвід застосування бюджетно-податкових важелів стимулювання підприємницької активності у світовій практиці виступає переконливим аргументом для впровадження його елементів у процес державної підтримки малого підприємництва в Україні з метою збільшення його фіiscalного та підприємницького потенціалу.

Представлене дисертаційне дослідження присвячене безперечно актуальній темі, оскільки необхідною умовою конкурентоспроможності держави є соціально-економічний розвиток її регіонів, що неодмінно пов'язано із достатнім рівнем фінансового забезпечення, яке у свою чергу і формується завдяки надходженням фіiscalних платежів як результату діяльності суб'єктів господарювання, які діють у регіонах. В основу дисертаційного дослідження покладена, на наш погляд, досить своєчасна мета: поглиблення теоретико-методичних зasad і розробка практичних рекомендацій щодо формування доходів місцевих бюджетів на основі розвитку малого підприємництва. Своєчасність проведеного дослідження визначається необхідністю поглибленого аналізу формування доходів місцевих бюджетів та участі у їх нарощуванні малого підприємництва з метою посилення фінансової бази місцевого самоврядування для якіснішого виконання покладених на нього функцій.

З огляду на сказане, дисертаційна робота Григораш Ольги Вікторівни виконана на актуальну тему, що виявляється у науковому осмисленні теоретичних зasad фінансових відносин, що виникають

підприємництва та місцевими бюджетами з приводу сплати фіiscalьних платежів, аналіз чинників, що детермінують розвиток малого підприємництва як джерела формування доходів місцевих бюджетів та розробці заходів його стимулювання з метою посилення фінансової бази місцевого самоврядування.

Ступінь обґрутованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Результати дисертаційного дослідження є обґрутованими і достовірними, мають важливе значення для науки і практичної діяльності. Дисертант є виконавцем науково-дослідних робіт Університету митної справи та фінансів: «Місцеві фінанси в умовах економічних перетворень в Україні» (номер державної реєстрації 0111U004745), «Зміцнення доходної частини місцевих бюджетів та підвищення ефективності використання їх коштів в умовах соціально-економічних перетворень в Україні» (номер державної реєстрації 0114U000481); «Механізм управління фінансовими ресурсами підприємств та фінансово-кредитних установ в умовах нестійкого стану економіки» (номер державної реєстрації 0115U007049).

Достовірність отриманих результатів полягає у їх застосуванні в діяльності окремих установ, що підтверджується відповідними довідками про впровадження, зокрема: довідка від 11.03.2015 р. №365/0/31-15, надана Департаментом економічного розвитку Дніпропетровської обласної державної адміністрації; довідка від 13.10.2016 р. № 2138/0/17-16, надана Департаментом фінансів Дніпропетровської обласної державної адміністрації; довідка від 17.10.2016 р. № 14885/10/04/65, надана Державною податковою інспекцією у Кіровському районі м. Дніпропетровська Головного управління Державної фіscalальної служби України у Дніпропетровській області.

Окремі теоретико-методологічні та науково-методичні положення дисертаційного дослідження впроваджено у навчальний процес Університету митної справи та фінансів при викладанні дисциплін «Фінанси підприємств» та «Корпоративні фінанси» (довідка від 05.08.2016 р. № 16-37/01/1051).

Сформульовані здобувачем висновки і рекомендації у дисертації є науково обґрутованими і базуються на використанні концептуальних положень теорії фінансів, вихідних постулатах економічної науки, теоретичних висновках і прикладних напрацювань вітчизняних і зарубіжних учених із питань, пов'язаних з дослідженням проблематики формування доходів місцевих бюджетів. Дисертантом використовувались загальнонаукові і специфічні методи дослідження, як перспективний і ретроспективний аналіз – при дослідженні динаміки і структури доходів місцевих бюджетів з метою виявлення резервів їх нарощування; системний і порівняльний аналіз – при оцінці розвитку малого підприємництва на загальнодержавному та галузевому рівнях порівняно зі світовими тенденціями та ідентифікації чинників, що на нього впливають, з метою виявлення проблем розвитку цього сектора економіки та визначення напрямів підвищення ефективності його функціонування; кореляційно-регресійний аналіз – для оцінювання впливу розвитку малого підприємництва на доходи місцевих бюджетів і бюджетно-податкових важелів

стимулювання - на динаміку зростання малого підприємництва як чинника формування доходів місцевих бюджетів; метод апроксимації – при здійсненні вирівнювання динамічного ряду з метою отримання статистичних даних обсягу реалізованої малими підприємствами промислової продукції з урахуванням внесених до законодавства змін щодо визначення критеріїв малого підприємництва; методика оцінки розбіжностей між статистичними групами Манна-Уїтні для характеристики показників розвитку малого підприємництва до і після внесення змін до законодавства щодо регулювання його діяльності.

Матеріали дисертації були оприлюднені на науково-практических конференціях, семінарах і форумах в містах Дніпропетровськ, Чернівці, Сімферополь, Київ, Львів, Донецьк, Одеса.

Таким чином, наукові положення, висновки і рекомендації дисертації Григораш О.В. є обґрутованими і достовірними.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, формульованих у дисертації

Структура роботи відзначається чіткою логічною продуманістю. Узагальнення по кожному розділу є достатньо обґрутованими і логічно репрезентовані у підсумкових висновках і рекомендаціях дисертаційної роботи.

У першому розділі дисертації зосереджено увагу на науковому аналізі теоретичних зasad сутності доходів місцевих бюджетів та підходів до їх формування, висвітлено особовості малого підприємництва як джерела формування доходів місцевих бюджетів, проаналізовано місце і роль бюджетно-податкових важелів у державному регулюванні розвитку малого підприємництва, що зумовлено необхідністю більш повного висвітлення особливостей фінансових відносин, що виникають між малим підприємництвом та доходами місцевих бюджетів.

На основі аналізу поглядів вітчизняних і зарубіжних вчених та законодавчої бази щодо сутності поняття «доходи місцевих бюджетів» цілком правомірно автор групує існуючі підходи до його трактування у два блоки: як сукупність відносин між бюджетами різних рівнів, та як сукупність фінансових ресурсів (С. 11-16). У зв'язку з відсутністю у літературі висвітлення поняття через призму участі у формуванні доходів місцевих бюджетів малого підприємництва, автором запропоновано визначення «доходи місцевих бюджетів від малого підприємництва» (С. 15). Науковий інтерес викликає теоретичний огляд концепцій організації міжбюджетних відносин та аналіз періодів становлення державної концепції формування доходів місцевих бюджетів в Україні (С. 22-30).

На основі критичного наукового аналізу підходів до співвідношення понять «мале підприємництво» та «малий бізнес» (С. 34-36), що дозволило дисертанту розмежувати ці поняття, автором удосконалено визначення поняття «малого підприємництва» (С. 36). Рівень актуальності дослідження підвищує, зокрема, аналіз переліку фіiscalьних платежів, що здійснюються суб'єктами малого підприємництва в умовах проведення реформи децентралізації, що

сприяло визначеню участі малого підприємництва у формуванні доходів місцевих бюджетів на теоретичному рівні (С. 38).

До теоретичних здобутків дисертанта можна віднести дослідження підходів до бюджетно-податкового стимулювання розвитку малого підприємництва з метою нарощування надходжень до місцевих бюджетів у розвинених країнах та аналіз державної підтримки підприємницької активності в Україні (С. 56-59).

На основі дослідження особливостей розвитку малого підприємництва за допомогою системного, порівняльного та кореляційно-регресійного аналізу у другому розділі було визначено, що рівень його активності знижений як з точки зору обсягів реалізованої продукції, так і з позиції забезпечення населення робочими місцями (С. 66-77), а зростання показників його діяльності останніми роками обумовлено загальним економічним спадом та скороченням обсягів господарської діяльності великого бізнесу, на фоні якого мале підприємництво демонструє зростання. Цінність дослідження підвищується практичною оцінкою впливу розвитку малого підприємництва на доходи місцевих бюджетів (С. 78-80).

Важливим науковим доробком автора є оцінка зв'язку між бюджетним важелем - обсягом фінансування заходів регіональних програм підтримки малого підприємництва та надходженнями від нього до місцевих бюджетів (С. 107-110), що дало змогу автору зробити висновки щодо результативності державної підтримки за видами її надання. Викликають інтерес пропозиції до визначення пріоритетності бюджетно-податкового стимулювання малого підприємництва за видами економічної діяльності на основі застосування двомірної матриці, що сприятиме повнішому використанню потенціалу малого підприємництва за рахунок виділення тих видів економічної діяльності, в яких мале підприємництво є найбільш результативним з позиції його впливу на доходи місцевих бюджетів і регіональний соціально-економічних розвиток (С. 113-115). Оригінальним з наукової точки зору є підхід автора до оцінки результативності малого підприємництва шляхом оцінки зв'язку між кількістю зареєстрованих суб'єктів за видами економічної діяльності та часткою реалізованої ними продукції (С. 116-122).

Автор наочно обґрунтує наявність зв'язку між розвитком малого підприємництва та доходами місцевих бюджетів і регіональним соціально-економічним розвитком (С. 127-128) у третьому розділі.

Практичний інтерес в дисертаційній роботі представляє оцінка фіiscalної ефективності оподаткування суб'єктів малого підприємництва на загальній та спрощеній системах оподаткування (С. 129-132). Дисерант цілком слушно вказує на те, що для підтримки галузей виробничої спрямованості, податковим важелем стимулювання підприємницької діяльності є ставка податку на прибуток (С. 139). Автором розроблено сценарні підходи до визначення потенційної бази оподаткування суб'єктів малого підприємництва на основі формування динамічного ряду показників обсягу реалізованої ними промислової продукції для виявлення впливу ставки податку на прибуток на доходи місцевих бюджетів від малого підприємництва, що дозволить спрогнозувати доходність

місцевих бюджетів при різних параметрах ставки податку на прибуток для суб'єктів малого підприємництва (С. 145-150). Дисертантом доведено практичну значущість даної пропозиції шляхом апробації запропонованого підходу в діяльності Департаменту фінансів Дніпропетровської обласної державної адміністрації та Державної податкової інспекції у Кіровському районі м. Дніпропетровська Головного управління Державної фіскальної служби України у Дніпропетровській області.

Необхідно наголосити на практичній цінності удосконаленого дисертантом науково-методичного підходу до визначення мети, завдань і показників виконання регіональних бюджетних програм підтримки малого підприємництва відповідно до вимог програмно-цільового планування (С. 152-156), що сприятиме підвищенню результативності реалізації таких програм і контролю за їх виконанням.

Автором також удосконалено аналітичний інструментарій оцінювання впливу бюджетних важелів підтримки малого підприємництва на динаміку зростання малого підприємництва на основі аналізу зв'язку між обсягом фінансування заходів цільових регіональних програм його підтримки та показниками розвитку малого підприємництва. Це також дає змогу оцінити результативність різних видів державної підтримки з позиції нарощування доходів місцевих бюджетів і забезпечити прийняття адекватних управлінських рішень (С. 160-166), що підтверджено застосуванням здійснених автором розрахунків у практичній діяльності Департаменту економічного розвитку Дніпропетровської обласної державної адміністрації.

Практичний інтерес в дисертаційній роботі представляє удосконалений автором механізм державної цільової фінансової підтримки малого підприємництва на поворотній основі шляхом запровадження стандартизації процесу надання кредитів суб'єктам малого підприємництва та застосування відповідного програмного забезпечення кредиторами та отримувачами фінансової підтримки, що дозволяє підвищити рівень прозорості процедури надання кредитів і контролю за процесом реалізації інвестиційно-інноваційних проектів малими підприємствами на всіх етапах (С. 170-172).

Повнота викладу основних результатів дисертації, висновків і пропозицій в опублікованих працях здобувача

Основні наукові положення дисертації знайшли відображення у 2 колективних монографіях, 11 – статей у наукових фахових виданнях, у тому числі 8 статей у наукових виданнях, що включені до міжнародних наукометрических баз та 18 публікацій у виданнях апробаційного характеру. В публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок здобувача відображені повною мірою. В дисертації Григораш О.В. використані лише ті результати досліджень, які були отримані нею особисто.

Зауваження та дискусійні положення

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Григораш О. В., слід зазначити, що мають місце деякі зауваження і побажання, а окремі висновки автора є дискусійними і потребують подальшого обґрунтування.

1. Не применшуючи значущості проведеного в роботі оцінювання впливу бюджетних важелів на показники розвитку малого підприємництва та на обсяги надходження до місцевих бюджетів, додатково до кореляційно-регресійного аналізу варто було б застосувати факторний аналіз для визначення впливу окремих заходів регіональних програм на аналізовані показники.

2. Досить оригінальним є підхід автора до визначення пріоритетності бюджетно-податкового стимулювання, разом з тим, дискусійною є позиція автора щодо вибору галузей економіки для здійснення державної підтримки малого підприємництва Дніпропетровської області. Так, наприклад, не зрозуміло, чому автор не включає до переліку пріоритетних галузей сільське господарство, зважаючи на виявлене в результаті аналізу зростання частки обсягу реалізованої продукції цього виду економічної діяльності.

3. Дискусійним є запропоноване автором формулювання мети бюджетної програми: «Підвищення ефективності і результативності малого підприємництва у Дніпропетровській області», оскільки у тексті роботи не зазначено, що автор розуміє під ефективністю та результативністю діяльності малого підприємництва. Робота мала б більшу практичну цінність, якби автором було зроблено пропозиції щодо формулювань усіх задач другого рівня.

4. Позитивно оцінюючи в цілому запропонований автором у дисертаційному дослідженні удосконалений механізм державної цільової фінансової підтримки малого підприємництва на поворотній основі, на наш погляд, декомпозиція задачі «Фінансування бізнес-проектів на поворотній основі» є досить поверхневою. Зокрема, незрозуміло, в чому ж полягає відмінність запропонованої моделі фінансування від існуючої.

5. На наш погляд, поряд із наявністю значної кількості графічних зображень аналізованих тенденцій та результатів розрахунків, роботу значно б удосконалила наявність більшої кількості логічних схем.

В цілому, зазначені зауваження не знижують високий рівень дисертаційної роботи та не впливають на її загальну позитивну оцінку.

Загальний висновок

Оцінюючи дисертаційну роботу Григораш Ольги Вікторівни за темою «Формування доходів місцевих бюджетів на основі розвитку малого підприємництва в Україні» в цілому, можна зробити висновок, що вона є актуальною, завершеною науковою працею, виконаною особисто на достатньо високому теоретико-методологічному рівні, в якій отримано нові науково-обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують наукову проблему формування доходів місцевих бюджетів на основі розвитку малого підприємництва в Україні.

Зміст автореферату є ідентичним основним положенням дисертації. В ньому наведені головні результати та висновки дослідження, наукова новизна та практична цінність цих результатів. Основні положення дисертаційної роботи висвітлені в опублікованих працях автора.

Сформульовані висновки і практичні рекомендації щодо стимулювання малого підприємництва як джерела наповнення доходів місцевих бюджетів, що представлені у дисертації, дають підстави оцінити роботу як науковий внесок, що дозволяє обґрунтувати теоретико-методологічні засади формування доходів місцевих бюджетів на основі розвитку малого підприємництва в Україні.

За формальними та якісними параметрами дисертаційна робота «Формування доходів місцевих бюджетів на основі розвитку малого підприємництва в Україні» відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (із змінами), що висуваються до кандидатської дисертації, а її автор – Григораш Ольга Вікторівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, професор,
заступник директора з навчальної роботи
Інституту післядипломної освіти
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Н.В. Ткаченко

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ

ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР

КАРАУЛЬНА Н. В.

48.1d 20